

Vergaderjaar 2009–2010

32 432

Onderzoek DSB Bank

Nr. 4

VERSLAG VAN EEN GESPREK

Vastgesteld 10 augustus 2010

De vaste commissie voor Financiën¹ heeft op 30 juni 2010 gesproken met de heer Scheltema (voorzitter van de commissie onderzoek DSB Bank), de heer Wellink (president van de Nederlandsche Bank) en de heer Hoogervorst (bestuursvoorzitter van de Autoriteit Financiële Markten) over **het rapport van de commissie-Scheltema betreffende een onderzoek naar de DSB Bank en de reactie van de minister op het rapport d.d. 29 juni 2010 (32 432, nr. 1)**.

Van het gesprek brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De fungerend voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
Blok

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,
Berck

¹ Samenstelling:

Leden: Rouvoet (CU), Blok (VVD), fungerend voorzitter, Weekers (VVD), Van Haersma Buma (CDA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Van Hijum (CDA), Irrgang (SP), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Van der Burg (VVD), Tony van Dijck (PVV), Spekman (PvdA), Vermeij (PvdA), Ouweland (PvdD), Bashir (SP), Sap (GroenLinks), Plasterk (PvdA), Groot (PvdA), Van Bommel (PVV), Braakhuis (GroenLinks), Van Vliet (PVV), Dijkgraaf (SGP), Verhoeven (D66) en Koolmees (D66).

Plv. leden: Schaart (VVD), Aptroot (VVD), Atsma (VDA), Elias (VVD), Koppejan, (CDA), Gesthuizen (SP), Smilde (CDA), Nicolai (VVD), Graus (PVV), Bouwmeester (PvdA), Van der Veen (PvdA), Thieme (PvdD), Karabulut (SP), Halsema (GroenLinks), Heijnen (PvdA), Smeets (PvdA), Beertema (PVV), Van Gent (GroenLinks) De Jong (PVV) en Van der Staaij (SGP).

Voorzitter: Smeets
Griffier: Berck

Aanwezig zijn tien leden der Kamer, te weten: Blanksma-Van den Heuvel, Groot, Irrgang, Koolmees, Sap, Slob, Van Vliet, Van der Staaij, Weekers, Smeets,

en de heer Scheltema, de heer Hoogervorst en de heer Wellink.

Aanvang: 19.16 uur

De **voorzitter**: Ik open de vergadering van de vaste commissie voor Financiën. Op de agenda staat een openbaar gesprek over het rapport van de commissie-Scheltema. Ik heet de heer Scheltema van harte welkom, evenals de mensen op de publieke tribune en onze geachte afgevaardigden. Wij spreken vanavond tot 20.00 uur met de heer Scheltema. Daarna zullen we schorsen en vervolgens spreken we met de heer Wellink en de heer Hoogervorst. Er zijn veel fracties aanwezig, dus ik stel voor dat we ieder kort één vraag stellen, nadat de heer Scheltema kort, in ongeveer vijf minuten, een inleiding heeft gegeven. Het woord is aan de heer Scheltema.

De heer **Scheltema**: Voorzitter. Ik zal proberen kort de hoofdlijnen van het rapport te schetsen. Het rapport bestaat uit twee delen, omdat zowel de private verantwoordelijkheid als de publieke verantwoordelijkheid in het rapport aan de orde komt. Uitgangspunt is inderdaad dat privaatrechtelijke banken, zoals de DSB Bank dat was, in eerste instantie zelf moeten zorgen dat ze overeind blijven en niet failliet gaan. Het eerste stuk van het rapport heeft betrekking op de vraag of het goed is gegaan bij DSB Bank. Het tweede stuk gaat over de publiekrechtelijke kant van de zaak. In onze samenleving zijn banken zo belangrijk dat we veel regulering en toezicht hebben opgetuigd om te zorgen dat het er goed gaat. Dat krijgt in het tweede deel van ons rapport de aandacht. Zo is het rapport opgebouwd. Ik zeg eerst iets over de privaatrechtelijke kant van de zaak. DSB Bank is voortgekomen uit de bemiddelingsbedrijven van de heer Scheringa. Dat was op twee manieren te zien aan de manier waarop deze bank in elkaar zit, namelijk aan de bestuursstructuur en aan de manier van zakendoen. Ik kom eerst te spreken over de bestuursstructuur. Eigenlijk verlang je van een bank dat er evenwicht is tussen de commerciële kant, het geld verdienen, en de meer bancaire kant, waarbij het gaat om het beheersen van de risico's, het zorgen voor een financieel goed fundament en om het voldoende behartigen van het belang van de klant. De heer Scheringa, die typisch een commerciële achtergrond en instelling had, was directeur-grotaandeelhouder van DSB Bank. Dat betekende dat hij voorzitter was van de raad van bestuur en tegelijkertijd praktisch enig aandeelhouder. Dit kwam tot uitdrukking in bestuursregels; hij kon zijn medebestuurleden en de commissarissen benoemen en ontslaan. Onze analyse is dat die onevenwichtigheid, dat overwicht van de commerciële invalshoek, een van de kernen is geweest waarom het bij DSB verkeerd is gelopen. Dit heeft zich op verschillende manieren vertaald. Het heeft zich vertaald in de manier waarop het verdienmodel, het geld verdienen, gestalte kreeg. Het ging erom dat men kredieten aanbood tegen vaak betrekkelijk concurrerende rente. Dit was eerder al het geval bij het bemiddelen en gebeurde later ook bij de bank. Het ging daarbij uiteindelijk niet om het verlenen van die kredieten, maar om de verzekeringen die tegelijkertijd werden afgesloten. Deze verzekeringen werden gesloten in de vorm van een koopsompolis. Dat betekende dat de premie voor de vaak langjarige verzekeringen op één ogenblik moesten worden betaald, namelijk van tevoren. Een groot tot een heel groot deel van die koopsom – een groter deel dan de meeste klanten zullen hebben vermoed – betrof provisie die

direct ten goede kwam aan DSB Bank. In de loop der tijd werd duidelijk dat het klantbelang daarbij onvoldoende werd behartigd, wat ertoe leidde dat men het model moest aanpassen. Ook werd de regelgeving strenger. Dat aanpassen is niet voldoende snel gebeurd. In mei 2009 moest dat model worden verlaten omdat er te veel kritiek en andere regels kwamen, maar men had op dat moment nog geen goed alternatief ontwikkeld. Er zijn andere punten, maar met het oog op de tijd denk ik dat ik de andere punten waarop het misging bij DSB zelf nu laat liggen en overstap naar de publiekrechtelijke kant. Ik kom dan bij de Nederlandsche Bank terecht. Die werd in 2005 gevraagd, een bankvergunning af te geven. DNB heeft die bankvergunning ook afgegeven. Mijn commissie vindt echter dat de zojuist door mij aangeduide gebreken in de bestuursstructuur van DSB Bank, door DNB onvoldoende in aanmerking zijn genomen. Ik zei al dat er bij een bank een zeker evenwicht in het beleid moet zijn; een structuur waarbij de commerciële invalshoek zo dominant is, moet in ieder geval worden aangevuld met checks-and-balances. Dat was onvoldoende het geval bij DSB. Naar ons idee had de vergunning alleen kunnen worden afgegeven wanneer fundamentele verbeteringen waren uitgevoerd op het punt van de bestuursstructuur en een aantal daarmee samenhangende dingen.

Ik heb nu de belangrijkste punten genoemd. We zijn ook nog ingegaan op het lopende toezicht, dus het toezicht na de vergunningverlening door de Nederlandsche Bank. Onze conclusie is dat DNB in het algemeen goed heeft gezien wat er bij DSB gebeurde en dat ook goed heeft beoordeeld, maar dat DNB onvoldoende krachtdadig heeft ingegrepen toen zij zag dat het misging. Er zijn ook mensen die het beter hebben gedaan, maar ik laat het hierbij, want ik denk dat u graag naar de vragen overgaat, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel voor deze inleiding. We gaan over naar de vragen van de Kamerleden. Voor het publiek op de tribune zeg ik nog dat er morgenochtend een debat met de minister over dit onderwerp zal plaatsvinden.

Mevrouw **Blanksma-Van den Heuvel** (CDA): Voorzitter. Allereerst wil ik namens mijn fractie de heer Scheltema danken voor en complimenteren met het deskundige en zeer grondige rapport dat hij heeft geschreven. Het is heel duidelijk en de conclusies zijn helder. De deskundigheid en diepgang van de analyse geven ons voldoende handvaten om morgen een goed debat te kunnen voeren met de minister van Financiën. Wij waren tenslotte de gezamenlijke opdrachtgever voor het rapport. Ik vind het ook prettig dat de heer Scheltema zegt dat we met de kennis van nu en met de kennis van toen tot exact dezelfde conclusies komen. In die zin staan de conclusies die nu worden gemeld in het rapport. Mijnheer Scheltema, ik heb heel veel vragen aan u, maar ik moet een keuze maken. Ik wil een vraag stellen over de bestuurdersonderzoeken die wij eerder ontvangen hebben. Die zijn ook onder uw naam uitgekomen. Het betreft onder andere de bestuurder Zalm. Ik ben benieuwd naar de combinatie van deze bestuurdersonderzoeken en de conclusies die daaruit zijn getrokken met het onderzoek dat er nu ligt, waarin u behoorlijk pittig en hard oordeelt over de DSB leiding als geheel. Hoe weegt u de bestuurdersonderzoeken naar de individuele bestuurders met de totale conclusie in het rapport-Scheltema en de oordelen die u daarin geeft over de DSB leiding? Is er voldoende tegenwicht geboden? Zou u nu, na dit grondige onderzoek, tot exact dezelfde conclusie zijn gekomen?

De heer **Scheltema**: Er is een duidelijk verschil tussen het bestuurdersonderzoek en dit onderzoek. Dit onderzoek betreft de vraag hoe het DSB bestuur in algemene zin reageerde op de ontwikkelingen en de vraag welke fouten daarbij zijn gemaakt. In het bestuurdersonderzoek ging het om wat de individuele bestuurder had bijgedragen en om de vraag hoe

deskundig een bepaalde bestuurder voor een bepaalde positie was. Dat is dus een andere vraagstelling. Juist omdat er al een bestuurdersonderzoek werd gedaan, hebben wij in het rapport dat we vandaag bespreken niet gekeken naar de individuele bijdrage van de verschillende bestuurders. De twee onderzoeken staan dus enigszins los van elkaar. De mensen die beoordeeld zijn, waaronder de heer Zalm, maakten een gedeelte van de tijd onderdeel van het bestuur uit. De beoordeling van hun deskundigheid geschiedde in de andere situatie, tegen de achtergrond van de functie die op dat moment werd bekleed. Tegen die achtergrond moest de deskundigheid worden beoordeeld. Als ik nu opnieuw een oordeel zou moeten uitspreken over de bestuurdersonderzoeken, die ik marginaal moest toetsten, zou ik tot dezelfde conclusie komen.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Voorzitter. Namens de fractie van GroenLinks wil ik allereerst onze dank uitspreken en complimenten geven voor het grondige werk van de heer Scheltema en zijn collega's. Wij waarderen het rapport zeer. Het bevat zeer scherpe conclusies en aanbevelingen. Mijnheer Scheltema, mijn vraag gaat over de kennis van nu en de kennis van toen. We weten dat de heer Wellink vorig jaar in een interview heeft gezegd dat de vergunningverlening aan DSB Bank met de kennis van nu weliswaar betwijfeld kan worden en dat hij die vergunning nu niet meer zou verlenen, maar dat de vergunningverlening met de kennis van toen gerechtvaardigd was. U concludeert heel nadrukkelijk dat het ook met de kennis van toen niet gerechtvaardigd was. Hoe kunt u dat hardmaken? Stel dat de heer Wellink zo meteen zegt, nog steeds van mening te zijn dat met de kennis van toen de bankvergunning mocht worden verleend, ziet u daar dan ruimte voor? Kan er een interpretatieverschil zijn? Ziet u ruimte voor een interpretatieverschil in het antwoord op de vraag of er met de kennis van nu anders geoordeeld moet worden dan met de kennis van toen, of zegt u dat die ruimte er niet is en dat het echt glashelder is dat ook met de kennis van toen die vergunning niet had mogen worden verleend?

De heer **Scheltema**: Dat is een moeilijke vraag, want wij hebben natuurlijk die kennis van nu. Het is moeilijk om daar helemaal afstand van te nemen. Desalniettemin hebben wij geprobeerd om ons te realiseren wat er toen bekend was. Vanuit die positie hebben wij geprobeerd te beoordelen of de vergunning gegeven had kunnen worden. Het is ongetwijfeld zo dat we op dit moment de governance en alles wat daarmee samenhangt nog belangrijker vinden dan toen. Dat kan het oordeel natuurlijk een beetje kleuren. Tegelijkertijd is het zo dat het evenwicht in de bestuursstructuur, het tegengaan van belangenverstremgeling tussen bestuurders zoals die zich hier heeft voorgedaan, ook toen al belangrijk was. Dat was ook zonder meer te zien. In de statuten zie je dat de directeur-groootaandeelhouder eigenlijk alle macht in handen had, zonder dat er een regeling tegen belangenverstremgeling in was opgenomen. Daarvan moet je zonder meer zeggen dat het toentertijd ook al kennis was die men had moeten gebruiken. Ook was het door de manier waarop de organisatie in elkaar zat eenvoudigweg bekend dat enkele afdelingen die essentieel waren voor de bancaire invalshoek nog in embryonale staat verkeerden. Al deze factoren bij elkaar leverden kennis op die, zeker met de kennis van nu maar naar ons idee ook met de kennis van toen, had moeten leiden tot het niet verstrekken van de vergunning zolang op deze punten geen verbetering was aangebracht.

De heer **Van Vliet** (PVV): Voorzitter. Mijn fractie heeft in het verleden meerdere malen verzocht om een parlementaire enquête. Die is er helaas niet gekomen. Desondanks wil ik de heer Scheltema namens mijn fractie complimenten aanbieden voor zijn rapport. Ik vind het een zeer mooi stukje werk.

Mijnheer Scheltema, de vraag van mijn fractie aan u is een zeer basale. Vindt u, met alle kennis die u hebt vergaard de afgelopen tijd, dat een faillissement van DSB Bank N.V. had kunnen worden voorkomen? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

De heer **Scheltema**: De vraag of het faillissement had kunnen worden voorkomen, moet in de tijd gefaseerd worden. Het is natuurlijk duidelijk dat als de bankvergunning niet was afgegeven, er niets zou zijn geweest om failliet te gaan. De commissie heeft hier niet echt een uitspraak over gedaan. Het is altijd moeilijk om je van dit soort gevallen een goede voorstelling te maken, maar naar alle waarschijnlijkheid zou er een gerede kans zijn geweest dat het faillissement was voorkomen als in het begin van 2009 heel duidelijk was ingegrepen op de manier die men in de zomer van 2009 heeft voorbereid. In de zomer van 2009 heeft de Nederlandsche Bank een heel stel maatregelen genomen. Als de oproep van de heer Lakeman niet was gekomen, was er ook kans geweest dat het faillissement niet was doorgegaan. Nadat de oproep van Lakeman was gedaan, had volgens ons DNB iets anders kunnen opereren dan ze gedaan heeft, maar de commissie acht het niet aannemelijk dat dat toen het faillissement nog had kunnen voorkomen.

De heer **Koolmees** (D66): Voorzitter. Ook namens D66 veel dank aan de heer Scheltema voor het goede en degelijke rapport. Mijnheer Scheltema, ik heb één vraag. U constateert een aantal keer in het rapport dat DNB onvoldoende haar tanden heeft laten zien en te weinig krachtdadig is opgetreden. In dit kader pleitte de minister van Financiën gister voor een cultuurverandering onder de toezichhouders. Ik vind «cultuur» een lastig begrip. Kunt u met uw ervaring van dit onderzoek aangeven wat de culturele aspecten zijn bij het toezichhouders die hebben geleid tot hun terughoudende opstelling?

De heer **Scheltema**: Dat is een lastige vraag. Het begrip «cultuur» is gebruikt door de minister van Financiën. Hij zegt dat er een cultuurverandering bij de Nederlandsche Bank moet komen. Dat houdt wellicht verband met andere onderzoeken die over DNB zijn gedaan. Mijn commissie heeft het begrip «cultuur» niet gebruikt in relatie tot datgene wat bij de Nederlandsche Bank gebeurde. We hebben echter wel een paar punten genoemd die ermee te maken hebben. Bij het optreden tegen DSB Bank stelde DNB zich sterk in op het geven argumenten en het zeggen dat men moest veranderen, zonder erg krachtdadig op te treden. De juridische argumentatie en de vrees dat men misschien niet helemaal juridisch voldoende gedekt zou zijn bij het optreden, vormden een belangrijk manier van denken. Dat valt ook te lezen in ons stuk. Die elementen hebben typisch te maken met de cultuur van de organisatie.

De heer **Slob** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik wil de heer Scheltema namens mijn fractie complimenteren met zijn toch wel vlijmscherpe rapport. Mijn vraag sluit aan bij wat de heer Koolmees heeft gevraagd over de cultuur. Mijnheer Scheltema. De Kamer heeft een brief ontvangen van de minister van Financiën, waarin hij schrijft dat uit het rapport blijkt dat een cultuurverandering binnen DNB als toezichhouder op de financiële instellingen wenselijk is. Ook mij is opgevallen dat het woord «cultuur» alleen maar wordt gebruikt in relatie tot DSB en het feit dat men veel te commercieel bezig was en veel te weinig aandacht had voor de bancaire aspecten van de bedrijfsuitvoering. Ik kijk naar het toezicht op de vergunningverlening en naar het lopende toezicht nadat die vergunning was verleend. Mijn conclusie is dan dat ik uit het rapport niet kan opmaken dat het feit dat het niet goed ging een gevolg was van cultuur, maar dat ik er wel uit kan opmaken dat er eigenlijk onvoldoende uitvoering is gegeven aan de toezichttaken die men had. Is dit een juiste

conclusie? Ik vraag dit in relatie tot de vraag van collega Sap over de uitspraak van de heer Wellink betreffende kennis van nu en kennis van toen. Hij zegt dat je het oordeel over wat DNB in 2005 heeft gedaan, moet baseren op de wetgeving die er toen was. Ik ga ervan uit dat het oordeel over 2005 ook gebaseerd is op de toen vigerende wetgeving.

De heer **Scheltema**: De laatste vraag kan ik direct bevestigend beantwoorden. We hebben ons oordeel gebaseerd op de toen functionerende wetgeving.

De vraag in hoeverre het optreden van de toezichthouder een uitdrukking is van de cultuur van een organisatie is voor ons moeilijk te beantwoorden gezien ons onderzoeksobject. Alleen de DSB-casus was onderwerp van ons onderzoek. Bij «cultuur» denk je eerder aan de algemene instelling van de organisatie. Die moet niet blijken uit één beperkt geval maar uit meerdere gebeurtenissen. Op de vraag of de casus DSB de algemene manier representeert waarop toezicht wordt gehouden, kan ik niet goed «ja» of «nee» zeggen.

De heer **Groot** (PvdA): Voorzitter. Ik sluit mijn aan bij de complimenten van mijn collega's.

Mijnheer Scheltema, mijn vraag betreft een heel ander onderwerp. In het rapport schrijft u dat de onderlinge relatie tussen de AFM en DNB er niet een is van wederzijdse bewondering. Deze stelling wordt niet heel erg uitgebreid onderbouwd in het rapport. Kunt u hier iets meer beeld en geluid bij geven? Deze relatie is immers heel belangrijk voor het zogenoemde twin peaks toezichtmodel dat we hebben. Ziet u in deze relatie knelpunten die verbetering behoeven?

De heer **Scheltema**: Het is juist dat we de algemene opmerking maken dat de toezichthouders elkaars grootste bewonderaars niet zijn. Desalniettemin zeggen wij erbij dat we op het professionele vlak en op het vlak van de dagelijkse taakuitoefening vinden dat er wellicht een wat moeizame start was, maar dat er professioneel op een goede manier is samengewerkt. Dat was het uitgangspunt. Op basis van ons onderzoek hebben we ook geen aanleiding om te twifelen aan de betekenis van het twin peaks model. Wel is het zo dat we zo af en toe zien dat er een duidelijk verschil is in benadering – je zou het misschien ook «cultuur» kunnen noemen – tussen de beide toezichthouders. Gedeeltelijk kunnen we dit verschil begrijpen vanuit de verschillen tussen de taken die zij hebben. We denken echter ook dat de een soms te veel naar de ander kijkt als er iets misgaat en dat beide partijen te weinig gezamenlijk een situatie die niet goed loopt analyseren. Als we het accent meer leggen op de governanceproblematiek wordt een eventueel verschil in benadering belangrijker, omdat de toezichthouders juist gezamenlijk moeten staan voor die governanceproblematiek. Dan is het dus belangrijker dat zij ook gezamenlijke opvattingen hebben, bijvoorbeeld over de vraag wanneer je een bestuurder deskundig of juist niet deskundig noemt.

De heer **Weekers** (VVD): Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de complimenten van de vorige sprekers. We hebben de afgelopen maanden de heer Scheltema een paar keer gevraagd om naar de Kamer te komen, omdat we ons zorgen maakten dat wellicht onderdelen van het rapport zouden worden gecensureerd. De heer Scheltema heeft ons destijds al het vertrouwen gegeven dat hij dat niet zou toestaan. Dat kunnen we nu, met het rapport in de hand, bevestigen. Mijn complimenten daarvoor. Mijnheer Scheltema, mijn vraag heeft betrekking op een van de aanbevelingen van de commissie, namelijk die over de informatieverstrekking in. De commissie schrijft dat de Nederlandsche Bank er beter aan zou doen om in het geheel geen informatie te verstrekken over een instelling die onder haar toezicht staat, vanuit de argumentatie dat, als je informatie

mag verstrekken om vertrouwen te geven, je bij het geven van die informatie het wantrouwen voedt. Ik vraag mij af hoe dit zich verhoudt tot de roep in de samenleving om meer transparantie, tot het feit dat transparantie ertoe kan leiden dat een instelling die onder toezicht staat wordt geprikkeld om het juist te doen, simpelweg vanwege het feit dat anders de toezichthouder op gezette tijden met informatie naar buiten zal komen waarop het publiek kan reageren. Zou niet juist met wat meer transparantie de consument zich volwassener kunnen opstellen waardoor bepaalde effecten eerder en wellicht ook wat geleidelijker zichtbaar worden, zodat het niet tot shocktherapie hoeft te komen wanneer iemand een oproep doet tot het weghalen van alle deposito's?

De heer **Scheltema**: Wij hebben inderdaad gezegd dat het beter is om geen mededelingen te doen zoals DNB die 1 oktober 2009 heeft gedaan. Als je namelijk op het spoor zit dat je bijna nooit maar soms toch wel een dergelijke mededeling doet, zal men een dergelijke mededeling steeds vergelijken met de vorige. Dit roept steeds vragen op. Daardoor bereik je met je mededeling niet wat je ermee wenste te bereiken, namelijk dat de mensen worden gerustgesteld.

Een roep om meer transparantie is natuurlijk buitengewoon belangrijk. In dat opzicht zou het heel goed zijn wanneer er duidelijke regels komen over transparantie en erop toegezien wordt dat de banken nog transparanter worden naar buiten dan ze nu al zijn. Tegelijkertijd is het zo dat de prudentiële toezichthouder met het probleem zit dat hij kennis kan hebben van hoe het bij banken (bijna) misgaat, maar dat het misgaat met die bank als hij die kennis naar buiten brengt. Dat dilemma is er dan. Ik zou dus zeggen – dit staat niet in het rapport – dat meer transparantie heel belangrijk is, maar dat dit op een andere manier moet worden bereikt dan dat de toezichthouder het zegt.

De heer **Slob** (ChristenUnie): Mag ik feitelijke vraag stellen?

De **voorzitter**: Ja, een feitelijke vraag mag.

De heer **Slob** (ChristenUnie): In uw rapport schrijft u over de situatie van 1 oktober 2009 dat de commissie mede op basis van inmiddels opgedane ervaring meent dat het ongewenst is. Bedoelt u met de tussenzin «mede op basis van inmiddels opgedane ervaring» hoe alles rond DSB zich heeft ontwikkeld, of hebt u meer op het oog?

De heer **Scheltema**: Ik kan de tussenzin opzoeken, maar ik verstond u niet precies.

De heer **Slob** (ChristenUnie): Er staat letterlijk op pagina 217 van uw rapport, betreffende de melding van DNB op 1 oktober 2009, dat de commissie «mede op basis van de inmiddels opgedane ervaring» meent dat dit ongewenst is. Mijn vraag is of die tussenzin slaat op hoe de situatie rond DSB zich later heeft ontwikkeld.

De heer **Scheltema**: Dat slaat op de situatie bij DSB.

De heer **Irrgang** (SP): Voorzitter. Ook van de kant van de SP-fractie is er waardering voor dit kraakheldere rapport. Er zit geen woord Spaans bij. Toch heb ik nog één vraag voor u, mijnheer Scheltema. Die betreft het punt van de verantwoordelijkheid van de politiek: minister, voormalige ministers en Tweede Kamer. DSB heeft met torenhoge provisies mensen enorm veel verkoopgedreven producten aangesmeerd. Wat mij opvalt in uw rapport, is dat u niet of nauwelijks iets schrijft over het feit dat dat allemaal legaal was in ons land. Had u daarover niet meer moeten schrijven? Had u niet moeten opmerken dat het de verantwoordelijkheid is

van de politiek dat dit allemaal maar op zijn beloop werd gelaten aan het begin van dit decennium?

De heer **Scheltema**: De heer Irgang heeft gelijk dat we daar niet zo uitvoerig op zijn ingegaan. Wel hebben we er in het hoofdstuk over gedragstoezicht op gewezen dat op een aantal punten de wetgever behoorlijk traag is geweest, dat ook andere argumenten op het punt van dereguleringen een rol speelden bij het niet zorgen voor regelgeving en dat bovendien in een aantal gevallen de Autoriteit Financiële Markten, die de informatie had, misschien ook meer had moeten aandringen op regelgeving. We hadden echter het idee dat ons onderzoek vooral betrekking moest hebben op wat men niet kan weten over de gebeurtenissen bij DSB en dat we niet uitvoerig moesten ingaan op de ontwikkeling van de regelgeving.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Ook ik spreek, namens de SGP-fractie, graag heel veel dank en waardering uit aan het adres van de heer Scheltema en zijn commissieleden voor het glasheldere en duidelijke rapport.

Mijnheer Scheltema, ik heb één vraag, namelijk over de rol van de Nederlandsche Bank. De commissie schrijft dat DNB te geduldig was en te weinig haar tanden liet zien. In een aantal eerdere vragen kwam dit al naar voren, maar ik wil toch graag de algemene vraag op tafel leggen, waarom naar de mening van de commissie een daadkrachtiger optreden uitbleef. Was dat alleen vanwege de kwestie van het juridische risico? Daarbij de vraag of die vrees dan terecht was, of dat het inderdaad juridisch riskant is om krachtiger op te treden. Of waren er naar de mening van de commissie nog andere factoren waardoor een daadkrachtiger optreden van de toezichthouder DNB uitbleef?

De heer **Scheltema**: Allereerst wil ik zeggen dat het niet zo aardig was van mij om niet eerder op de vriendelijke woorden aan het adres van mijzelf en de commissie – we hebben echt als geheel gewerkt – te reageren. Wij waarderen die woorden bijzonder. Graag onze gezamenlijke dank daarvoor.

We kunnen niet helemaal precies uit de dossiers en de geschiedenis afleiden waarom niet daadkrachtiger is opgetreden. Het is zeker zo dat soms juridische argumenten een rol speelden. Men dacht nog niet voldoende dossier te hebben opgebouwd om een bepaalde maatregel te kunnen nemen. Dan speelt ook de juridische kant een rol. Het is echter ook zo dat men geconfronteerd werd met een DSB die soms net een beetje meebewoog met hetgeen men wilde. Op een bepaald ogenblik werd er een stille curator beoogd. Net toen dat besloten was, ging de telefoon en bleek dat de heer Zalm tot CFO werd benoemd. Toen dacht men: dan moeten we dat nog maar even aankijken. Een aantal keer werd er in de goede richting bewogen. Dan kan de toezichthouder zich misschien op het standpunt stellen om nog even af te wachten. Het is een combinatie. Soms had men het idee dat de juridische onderbouwing nog niet helemaal kon worden gegeven en soms was er een situatie waarin men inderdaad te geduldig was en te lang hoopte dat het goed zou gaan.

De **voorzitter**: Dank u wel. Door uw korte en duidelijke beantwoording zijn we snel door de vragen heen gegaan en is er nog tijd voor een tweede ronde.

Mevrouw **Blanksma-Van den Heuvel** (CDA): Voorzitter. Ook de vragen waren kort en compact. Het is een twee-eenheid. Mijnheer Scheltema. Ik wil nog even terug naar het gehele proces. U hebt er bijna negen maanden over gedaan om dit mooie boekwerk te kunnen neerleggen. Dat is veel langer dan we aanvankelijk dachten dat nodig was.

Als u het gehele proces bekijkt, bent u dan tegen zaken aangelopen die helemaal niet verwacht waren? Hebt u hobbels moeten nemen die u niet opgeschreven hebt, maar die wel de reden zijn dat het zo lang heeft geduurd? Ik doel dan met name op de relaties die u hebt. U was immers heel erg afhankelijk van informatie van derden: het ministerie van Financiën, DSB, AFM en DNB. Zijn er momenten geweest dat u niet de openheid kreeg die u eiste en vereiste om dit rapport te kunnen maken? Met name aan het einde van het proces is er veel discussie geweest met de Kamer. Wij vroegen ons af of er gescreend moest worden, of er vertrouwelijke gegevens moesten worden uitgehaald. Kunt u ons een moment uit dat proces melden waarvan u zegt dat de Kamer er meer rekening mee zou moeten houden?

De heer **Scheltema**: Eigenlijk bestond er aan het begin van het proces een buitengewoon grote druk om heel snel resultaten te leveren. Dat betekende dat wij dachten dat we zo snel mogelijk moesten beginnen, ook met het voeren van de gesprekken. Achteraf denk ik dat die gesprekken zinvoller waren geweest indien we het materiaal waarover het gaat beschikbaar hadden gehad en hadden kunnen bekijken voordat we die gesprekken voerden. Het heeft logischerwijze een tijdje geduurd voordat wij over alle materiaal konden beschikken. Dat kwam gedeeltelijk doordat het bij elkaar moest worden gezocht. Het materiaal van het bestuurdersonderzoek zou gedeeltelijk ook door ons kunnen worden gebruikt, maar was er een tijdlang nog niet. Het begin heeft een beetje een probleem opgeleverd, door de grote druk die erop stond en doordat niet alle materiaal er was. Het uitoefenen van een dergelijke grote druk, die niet zo realistisch was, is in het begin onhandig geweest. Het screenen op toezichtsvertrouwelijkheid toen de stukken naar de bestuurders van DSB en dergelijke zouden gaan, heeft langer geduurd dan we hadden afgesproken met het ministerie van Financiën. Dat heeft duidelijk een aantal weken vertraging opgeleverd evenals nog meer strubbelingen, zoals we hier gemerkt hebben. Ik kijk daarop terug met de gedachte dat we weliswaar strubbelingen hebben gehad, maar dat het resultaat geweest is dat er nu een rapport ligt dat in zijn geheel openbaar is. Het is voor het eerst dat we op deze manier in de openbaarheid over het toezicht kunnen spreken. Vanuit het idee dat er een soort openbare discussie over het toezicht zou moeten zijn – wat toch denk ik heel wenselijk is – heb ik die paar weken vertraging er graag voor over.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Mijnheer Scheltema, u hebt een periode van meerdere jaren kunnen onderzoeken in uw onderzoek. In die jaren is ook een aantal andere behartigenswaardige analyses gemaakt van het optreden van de Nederlandsche Bank, bijvoorbeeld in de casus Icesave. De conclusies van dat onderzoek zijn deels in overeenstemming met met de conclusies van uw commissie. In beide gevallen bleek dat het optreden krachtadiger had kunnen zijn. Hebt u in uw dossieronderzoek bij DNB gemerkt dat er lerend vermogen is, dat men op basis van eerdere onderzoeken en de conclusies daarin de toezichtpraktijk heeft aangepast?

De heer **Scheltema**: We hebben er niet heel goed naar gekeken, moet ik zeggen. Het is wel zo dat de heer Du Perron, die het Icesave onderzoek heeft gedaan, ook lid was van onze commissie en er dus naar heeft kunnen kijken. Het is mij wel opgevallen dat in het onderzoeksrapport naar het faillissement van Van der Hoop Bankiers staat dat DNB te weinig contact had met de raad van commissarissen bij Van der Hoop Bankiers. In het geval van DSB zijn er juist wel duidelijke contacten opgenomen, ook met de commissarissen. In die zin kun je misschien zeggen dat het een gevolg is van de evaluatie van dat faillissement.

De heer **Van Vliet** (PVV): Mijnheer Scheltema, ik heb een technische vraag. Op pagina 108, onderdeel fiscale eenheid DSB Beheer, staat dat er geen tax sharing agreement was binnen de DSB Groep, althans niet tussen DSB Beheer B.V. en DSB Bank N.V. Toch schrijft u één alinea daaronder dat de vordering acute vennootschapsbelasting per ultimo 2008 van 38 mln. in feite een vordering is van DSB Bank N.V. op DSB Beheer B.V. Dat klinkt tegenstrijdig, als er geen tax sharing agreement was.

De heer **Scheltema**: Omdat er hier sprake was van fiscale eenheid werd de vordering met de fiscus afgerekend door DSB Beheer. Dat was als het ware de tegenpartij van de fiscus. Dat betekende dat als er geld terug moest komen naar DSB Bank – zoals in dit geval het geval was – de fiscus zou afrekenen met DSB Beheer en vervolgens DSB Beheer een schuld had aan DSB Bank om dat bedrag door te geven. Het was dan als het ware ter vordering van de DSB Bank op DSB Beheer om het geld doorbetaald te krijgen dat de fiscus aan DSB Beheer zou berekenen. Zo was het en zo is het ook beschreven. In een situatie zoals die zich in dit geval voordoet, waarbij er fiscale eenheid is, worden in het algemeen overeenkomsten gesloten tussen de onderdelen van het concern, om duidelijk te maken hoe je omgaat met de vorderingen die uit de fiscale eenheid voortvloeien. Dat zijn als het ware de twee statements die naast elkaar worden gemaakt.

De heer **Koolmees** (D66): Mijnheer Scheltema, ik zat even na te denken over uw antwoord op mijn vraag over de cultuur van zojuist. U zei dat af en toe het gevoel bestond dat men bang was om niet juridisch stand te kunnen houden. Uit uw rapport maak ik echter ook op dat niet zozeer de wettelijke instrumenten het probleem zijn, maar vooral de toepassing van die instrumenten door de toezichthouder. Klopt mijn constatering?

De heer **Scheltema**: Ja. Dat ben ik met u eens. Afgezien van wat wij zeggen over de gewenste verandering in de wetgeving, bijvoorbeeld op het punt van het toetsen van bestuurders, is het zo dat we het idee hebben dat de toezichthouders in dit geval wel over het instrumentarium beschikken. Het is natuurlijk wel zo dat als je een bepaalde maatregel neemt, het uit oogpunt van rechtszekerheid noodzakelijk en gewenst is dat die maatregel niet helemaal uit de lucht komt vallen. Als je een overtreding constateert, moet er voldoende voorbereidende discussie zijn, zodat mensen begrijpen om welke redenen er wordt ingegrepen. Dat is een kwestie van het opbouwen van een juridisch dossier; het betekent niet dat de bevoegdheden onvoldoende zijn.

De heer **Slob** (ChristenUnie): Mijnheer Scheltema. Ik heb een vraag over de raad van commissarissen van DSB Bank. Uw oordeel over hun functioneren is redelijk ontluisterend. U schrijft onder andere dat ze onvoldoende serieus werden genomen door de raad van bestuur en slecht werden geïnformeerd. Dit blijkt onder andere uit het feit dat de raad van commissarissen niet eens om advies werd gevraagd bij de opvolging van de heer Zalm. U schrijft ook dat ze zich heel passief opstelden. Waar had die passiviteit mee te maken? Had ze te maken met te weinig financiële kennis om de functie goed te kunnen uitoefenen, of had men onvoldoende inzet om iets van die functie te maken?

De heer **Scheltema**: In de raad van commissarissen zaten niet veel mensen met financiële kennis. De heer Offringa was bij uitstek iemand met financiële kennis. Hij kwam er later in. De heer Koemans is pas helemaal op het einde commissaris geworden. Wij hebben ons erover verwonderd dat de raad van commissarissen zich vrij gemakkelijk liet passeren. Kun je dat aan een gebrek van financiële kennis wijten? Je zou denken dat een raad van commissarissen binnen een vennootschap een

bepaalde taak heeft die moet worden uitgeoefend. Het is bijvoorbeeld de taak van de commissarissen om, als ze steeds constateren dat ze onvoldoende en veel te laat informatie krijgen, daar niet alleen boos over te worden – dat werden ze wel – maar ook maatregelen te nemen opdat het in het vervolg beter gaat. Anders moeten ze zeggen dat ze zo niet kunnen werken.

De heer **Groot** (PvdA): Mijnheer Scheltema, uit uw rapport blijkt dat er maar liefst 500 mensen op de hoogte waren van de noodregeling, terwijl voor het welslagen van deze regeling het heel belangrijk is dat zij slechts in beperkte kring bekend is. U zegt dat u kunt billijken dat het noodzakelijk is dat veel mensen van de noodregeling weten. Kunt u dat wat meer uitleggen? Als het inderdaad zo is dat honderden mensen van zo'n noodregeling moeten weten, heb je geen noodregeling meer, want dan is uitlekken bijna gegarandeerd.

De heer **Scheltema**: Dat is dan ook het probleem waar wij op stuiten. Als de noodregeling wordt uitgesproken, is het de gedachte dat zij direct in moet gaan. Dat betekent dat er allerlei voorbereidende maatregelen worden getroffen, bijvoorbeeld met andere banken, die in het betalingsverkeer een eenheid vormen. In dit geval konden rekeninghouders bij DSB Bank nog een paar dagen bij andere banken pinnen, zodat ze nog even aan hun geld konden komen. Men vond het noodzakelijk dat een dergelijke maatregel werd genomen. Dat moet je dan wel gedaan hebben voordat de noodregeling wordt uitgesproken. Een ander punt is dat als mensen opeens niet meer aan hun geld kunnen komen, er toch op zijn minst een paar telefoonnummers moeten zijn waarop mensen antwoord kunnen krijgen op hun vragen. Dus de gedachte is ook bij ons dat het haast niet mogelijk is om een noodregeling op een bepaald moment uit te spreken en in te laten gaan als je niet een betrekkelijk grote groep mensen informeert over de manier waarop zij moet worden afgewikkeld. Dat neemt niet weg dat je misschien zorgvuldiger kunt zijn bij het besluiten welke mensen je moet informeren en hoe de geheimhoudingsplicht wordt geregeld. Echter, wij zeggen ook dat het gezien dit feit misschien handig is om de procedure van de noodregeling opnieuw te bezien, gezien het grote aantal mensen dat je bij de voorbereiding moet betrekken.

De heer **Weekers** (VVD): Mijnheer Scheltema, ik heb een vraag over Project Homerus. Het begon eigenlijk al in voorjaar 2009, toen duidelijk werd dat het verdienmodel slecht was, dat er onvoldoende geanticipeerd was om van DSB een gezonde bank te maken, dat er slecht bestuur was te cetera. Er moest dus wat gebeuren. Lees ik goed in het rapport dat als de oproep van de heer Lakeman op 1 oktober niet had plaatsgevonden, er een grote kans was geweest dat DSB in enigerlei vorm was blijven voortleven, zodat we nu niet te maken zouden hebben gehad met een heel grote groep gedupeerden die achteraan in de rij moet aansluiten bij de curator en die waarschijnlijk bot zal vangen?

De heer **Scheltema**: Die kans was in ieder geval veel groter geweest. De Nederlandsche Bank was bezig maatregelen te treffen die met zich brachten dat de heer Scheringa zou terugtreden als voorzitter van de raad van bestuur en die voorzagen in het overdragen van aandelen. Men had de hoop hetzij het voortbestaan hetzij een ordentelijke afwikkeling van DSB te kunnen organiseren en zag daartoe ook mogelijkheden.

De heer **Irrgang** (SP): Mijnheer Scheltema, ik heb een vraag die velen heeft beziggehouden, namelijk hoeveel gedupeerden heeft DSB Bank? De vraag wie er gedupeerd is, is natuurlijk moeilijk te beantwoorden. In uw rapport maakt u een inschatting van het aantal mensen bij wie de zorgplicht niet volledig is nageleefd en van het aantal mensen dat is

overgecrediteerd, dus die te veel leningen verstrekt hebben gekregen. Als je die verhoudingen ziet, heb je het al snel over tienduizenden mensen bij wie de zorgplicht niet is nageleefd en vele duizenden mensen bij wie sprake is van overcreditering. Kan ik op basis daarvan de conclusie trekken dat we het toch al snel over minimaal tienduizend mensen hebben die een probleem hebben met zowel overcreditering als een niet nageleefde zorgplicht? Er wordt namelijk weleens de suggestie gewekt dat het om betrekkelijk kleine aantallen gaat, maar als ik naar deze cijfers kijk, krijg ik toch de indruk dat het om behoorlijk grote aantallen gaat.

De heer **Scheltema**: Het is moeilijk om een heel precies een beeld te krijgen van de hoeveelheid mensen waarover het gaat. Als je echter leest wat er in hoofdstuk 5 staat over de manier waarop DSB opereerde en de cijfers die wij hebben gekregen, is het duidelijk dat het een structureel element was in het opereren van DSB dat de zorgplicht of het cliëntbelang onvoldoende werd nagekomen. In die gevallen waarin koopsompolissen werden verkocht, komen we tot de conclusie dat in alle gevallen waarin sprake was van een dergelijke koopsom – dat zijn heel veel gevallen – er ook sprake was van het niet-voldoen aan de zorgplicht. Het gaat dus inderdaad om grote getallen.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Mijnheer Scheltema, ik heb een vraag naar aanleiding van de oproep van de heer Lakeman op 1 oktober 2009 om spaargeld van de bank te halen. De commissie gaat hier in het rapport op in en roept op om de mogelijkheden voor een uitdrukkelijke strafbaarstelling van zo'n oproep tot een bankrun te onderzoeken. Ziet u daadwerkelijk reële mogelijkheden voor zo'n uitdrukkelijke strafbaarstelling? Wat zouden civielrechtelijke instrumenten hiervoor zijn?

De heer **Scheltema**: Over de civielrechtelijke mogelijkheden hebben wij niet zo heel veel gezegd. Het zou kunnen zijn dat er nu al heel goede civielrechtelijke mogelijkheden bestaan. Daaraan hoeft niet veel uitgebreid te worden. Met het voorstel om het ook strafbaar te maken, hebben we een signaal willen geven hoe onwenselijk en maatschappelijk schadelijk wij het vinden om een dergelijke oproep te doen. Een faillissement betekent zo veel verlies aan waarden, dat het op die manier bevorderen van een faillissement naar ons idee uiterst onwenselijk is. We hebben dus gezegd: onderzoek de mogelijkheid om dat strafbaar te stellen. De commissie heeft geen uitspraak gedaan over de vraag of dat inpasbaar is ons strafstelsel. Dat moet in ieder geval onderzocht worden, eigenlijk om het signaal af te geven dat het zo veel mogelijk vermeden zou moeten worden.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Scheltema hartelijk voor zijn duidelijke, heldere en snelle beantwoording en voor het feit dat hij zo snel naar de Kamer kon komen. We hebben deze uitnodiging namelijk op zeer korte termijn gedaan. Onze dank voor de rapportage is al door iedere partij gedaan. Brengt u die ook over aan uw commissieleden!

De heer **Scheltema**: Zeker.

Schorsing van 20.05 uur tot 20.12 uur.

De **voorzitter**: Ik heet de onze gasten, de heer Wellink, de heer Hoogervorst, de heer Kleijwegt en de heer Kockelkoren, van harte welkom. Mijn dank dat u op zo'n korte termijn naar de Kamer bent gekomen. Wij zijn u zeer erkentelijk daarvoor. Er is afgesproken dat iedere fractie één vraag stelt aan iedere persoon. Als er tijd over is, maken we het rondje nogmaals. Voordat we die vragen stellen, verzoeken wij beide heren om een korte inleiding van een minuut of vijf ieder.

De heer **Wellink**: Voorzitter. Dank voor de uitnodiging. Het is een goed rapport. Het is ook een hard rapport, hard voor DSB en hard voor de Nederlandsche Bank. Er zijn veel lessen uit het rapport te trekken. Die lessen zullen worden getrokken en door de bank tot uitvoering worden gebracht. De door de minister in zijn brief genoemde maatregelen worden door DNB onderschreven.

De commissie-Scheltema maakt in het eerste hoofdstuk een belangrijke opmerking, namelijk dat de commissie zich niet door de beperkingen van de rechterlijke toets heeft laten weerhouden. Voor de commissie gaat het om de vraag of het beter had gekund. Dat is ook de invalshoek van de minister en van mij. De beantwoording van de vraag of het beter had gekund moet dus – ik zeg het heel uitdrukkelijk – los worden gezien van een verweer in eventuele procedures.

Had het beter gekund bij de vergunningverlening in 2005? Ja. Een relevante vraag is: wat als de vergunning niet gegeven zou zijn in 2005? Dan was – ik wil dit nadrukkelijk stellen – onder de oude vergunning doorgewerkt. Dat neemt niet weg dat bij de nieuwe vergunningverlening de kans aangegrepen had moeten worden om nadere voorwaarden te stellen, onder meer ter zake de bestuursstructuur. Of de vergunning geweigerd had kunnen worden is twijfelachtig, gezien het ontbreken van een verbod op de DGA-structuur. In dat verband zou ik willen verwijzen naar bladzijde 232 van het rapport. Of het stellen van voorwaarden geholpen zou hebben, weten we niet, maar de condities om effectief toezicht te houden waren dan zonder enige twijfel gunstiger geweest. Had het beter gekund in de jaren daarna? Ja.

De commissie twijfelt niet aan de deskundigheid van de toezichthouder. DNB was volgens de commissie goed op de hoogte. Wat beter had gekund bij de bank is een hard en daadkrachtig optreden. Wijziging in wetgeving kan daaraan positief bijdragen, maar ook assertiever optreden in een wereld die steeds sneller lijkt te veranderen. Alerter en daadkrachtiger toezicht is ook een kwestie van attitude; noem het cultuur. Daaraan gaan we hard werken. Binnen een maand zullen we de minister een plan overleggen. We zullen alles onderzoeken en uiteraard het goede behouden, naar het woord van Paulus aan de Korintiërs. Daar waar nodig zullen we de noodzakelijke veranderingen aanbrengen. We zullen veel meer aandacht gaan besteden aan enforcement en intern risicomanagement. Dat zal ook duidelijk worden uit de komende voorstellen met betrekking tot de wijziging van de toezichtorganisatie. Wij hebben onze in maart gepubliceerde visie op toezicht 2010–2014. Deze publicatie behelst de lessen die wij uit de kredietcrisis hebben getrokken en uit de gebeurtenissen met individuele instellingen. We hebben deze visie inmiddels concreet uitgewerkt en verkennend met het departement van Financiën besproken. Er hangt wel een prijskaartje aan. We hebben daarom met waardering kennisgenomen van de brief van de minister waarin hij schrijft dat hij maatregelen zal treffen in de sfeer van beleid, wetgeving en capaciteit om de vernieuwing en versterking van het toezicht mogelijk te maken.

De heer **Hoogervorst**: Voorzitter. Ik kan betrekkelijk kort zijn.

Een van de hoofdconclusies van de commissie-Scheltema met betrekking tot de AFM is dat het toezicht van de AFM in het algemeen adequaat is geweest. U begrijpt dat wij niet veel moeite hebben om ons daarin te herkennen. We hebben in de loop der jaren pittig opgetreden tegen DSB. We hebben DSB in totaal zes boetes gegeven, en we hebben tweemaal aangifte gedaan. Dit heeft effect gehad: DSB is gestopt met aandelenlease en vermogensbeheer, de meest evident foute reclame-uitingen zijn gestopt en uiteindelijk zijn ook de koopsommen gestopt.

De commissie is wel van mening dat wij op onderdelen sneller en slagvaardiger hadden kunnen optreden. Ook dat erkennen en herkennen wij. Wij zien het als een belangrijke opdracht voor onze organisatie om er

nog steviger bovenop te zitten dan we al deden. De laatste twee jaar zijn we al bezig met een veranderingstraject dat eigenlijk lijkt op een cultuurverandering, om zo te proberen er nog dichter bovenop te zitten, de doorlooptijden in de organisatie terug te brengen en het sneller door te hebben als er iets mis is in de markt. Wij werken daar hard aan. Er wordt vooruitgang in geboekt; je ziet dat in de afgelopen twee jaar het aantal formele handhavingmaatregelen van de AFM is verviervoudigd. Wij kunnen ons goed vinden in de suggesties die de commissie-Scheltema heeft gedaan ten aanzien van de toekomst van de wetgeving. Wij zijn er voorstander van, de wettelijke verankering van de zorgplicht breder vorm te geven, zodat wij ook in staat worden geacht om in een heel vroeg stadium, namelijk bij de productontwikkeling, toezicht te kunnen houden. De commissie onderschrijft dit en pleit voor een wettelijke grondslag voor toezicht op de belangenbehartiging van consumenten met klachten. Tot op heden hebben wij daar geen toezicht op kunnen houden. Als je de impasse ziet die er was tussen DSB Bank, de consumenten en de klachtenafhandeling, zou het echt een welkome aanvulling zijn als de AFM daarin een rol zouden kunnen spelen.

De **voorzitter**: Dank u wel. We gaan verder met de vragen van de Kamerleden.

Mevrouw **Blanksma-Van den Heuvel** (CDA): Voorzitter. Ik wil beide heren danken dat zij zo snel zijn ingegaan op onze uitnodiging voor een openbaar gesprek over het rapport van de commissie-Scheltema. Dank ook voor de korte inleiding die zij gegeven hebben. Ik wil direct to the point komen. In het rapport is een aantal hoofdconclusies getrokken. Een daarvan is dat er geen bankvergunning afgegeven had moeten worden. In de inleiding van de heer Wellink hoor ik dat hij het twijfelachtig vindt of zo'n bankvergunning überhaupt geweigerd had kunnen worden. Hoe moet ik dat interpreteren, gezien de hoofdconclusie van de heer Scheltema, die vindt dat er geen onduidelijkheid is op dit punt? Mijnheer Hoogervorst. Er zijn in de loop der tijd duizenden mensen gedupeerd door DSB. Het is op zijn plaats om daar vandaag aandacht voor te hebben. Ik vind het verschrikkelijk voor deze mensen die er dag in, dag uit mee geconfronteerd worden. U bent toezichthouder op het gedrag. Het is belangrijk te constateren dat de zorgplicht vaak niet is nagekomen, dat er overcreditering heeft plaatsgevonden en dat er vaak sprake was van koppelverkoop. Zoals u terecht opmerkte, hebt u zesmaal een boete uitgedeeld. U hebt dus uw verantwoordelijkheid genomen, maar had u geen hardere signalen moeten afgeven, aan het ministerie van Financiën maar ook aan DNB? Had u hun niet moeten zeggen dat u er ook met de boetes niet uitkwam, dat het gedrag niet veranderde, dat het maar doorging en dat steeds meer mensen gedupeerd werden? Had u niet moeten zeggen dat u andere handvaten nodig had en tijdens het proces hardere mogelijkheden had moeten hebben?

De heer **Wellink**: Ik heb al gerefereerd aan pagina 232. Ik zal de passage voorlezen: «om die reden kan men betogen dat de constructie van directeur-groootaandeelhouder bij een bank in het geheel niet passend is». Daar ben ik het volstrekt mee eens. Dat heb ik in de loop der tijd meermalen gedeponereerd, ook bij het departement. Het gaat vervolgens verder: «hoe dit ook zij, de Wft verbiedt deze mogelijkheid niet, evenmin als de in 2005 geldende Wtk. De toezichthouder had waarschijnlijk onvoldoende argumenten om de bankvergunning op die grond te weigeren». Dat is wat ik zei. Er wordt echter iets aan toegevoegd: «dat gegeven zijnde, had men wel scherp moeten letten op de wijze waarop bij DSB, uitgaande van een DGA-structuur, de checks-and-balances gestalte zouden krijgen». Dat is wat ik op het oog had toen ik «ja» zei op de vraag

of het beter had gekund bij de vergunningverlening in 2005. Ik vind dat we beter hadden moeten kijken naar de checks-and-balances in het systeem. Ik moet hier één ding aan toevoegen, namelijk dat er wel al een vergunning lag voor een DSB bank. Dat heb ik zojuist al gezegd. In die bank vonden materieel 95% van de activiteiten plaats als het gaat om risico's.

Mevrouw **Blanksma-Van den Heuvel** (CDA): U zegt dat de conclusie van de heer Scheltema dat er geen bankvergunning had moeten worden afgegeven in 2005 – het is even niet relevant of het om 5% gaat of om meer – twijfelachtig is?

De heer **Wellink**: Ik sluit aan bij een formulering van de minister van Financiën in zijn brief aan de Kamer dat de bankvergunning in 2005 niet zó gegeven had moeten worden. Dat betekent dus dat er andere voorwaarden gesteld hadden moeten worden, voorwaarden in de sfeer van checks-and-balances.

De heer **Irrgang** (SP): Volgens mij vraagt mevrouw Blanksma gewoon simpel of u de conclusie onderschrijft zoals die bijvoorbeeld op pagina 19 verwoord staat, namelijk dat op het tijdstip van de beoordeling van de aanvraag onvoldoende was voldaan aan de eisen voor de vergunningverlening.

De heer **Wellink**: Ik wijs erop dat de passage op pagina 232 inhoudt dat op die grond, namelijk de grond die gekoppeld is aan de DGA-structuur, er vermoedelijk onvoldoende argumenten waren om de bankvergunning te weigeren. Daaraan heb ik meteen toegevoegd dat je voorwaarden kunt stellen en dat hadden we ook moeten doen.

De heer **Irrgang** (SP): Ja, maar ...

De **voorzitter**: Nee. Ik ga naar de heer Hoogervorst. We komen op dit punt terug. Zo kunnen we nog even nadenken. Ik wil nu verdergaan met de heer Hoogervorst.

De heer **Irrgang** (SP): Maar voorzitter, dit is wel de kern van het rapport. De vraag van mevrouw Blanksma, waarop ik ben doorgegaan, is volgens mij niet beantwoord. De kern van het rapport is dat de bankaanvraag niet verleend had moeten worden. De vraag is of de president van de Nederlandsche Bank die conclusie van het rapport onderschrijft. Ja of nee?

De heer **Wellink**: De kern van het rapport is in mijn interpretatie dat de aanvraag niet zó verleend had moeten worden. Dat staat ook in de brief van de minister van Financiën.

De **voorzitter**: We gaan ...

De heer **Weekers** (VVD): Voozitter. Ik heb een punt van orde. Het gaat vandaag om een paar fundamentele vragen, we gaan nu echt niet het gehele rapport doorspitten. Het gaat om een paar kernconclusies. Het debat zal daar morgen ook over gaan. Ik denk dat het het verloop van dit gesprek erg zal helpen als we allemaal de mogelijkheid krijgen om door te vragen op het huidige punt. Dat verheldert zeer. Anders gaan we over naar de heer Hoogervorst met een totaal ander onderwerp en moeten we dit punt later hernemen. Wilt u op dit punt de commissie in staat stellen om aanvullende vragen te stellen?

De **voorzitter**: Ik stel de commissie daartoe in staat op dit punt. We houden dus even de vraag aan de heer Hoogervorst vast. Ik ga wel op volgorde alle sprekers langs, zodat iedereen op dit punt een vraag kan stellen. Anders krijg ik straks het verwijt dat niet iedereen heeft kunnen doorvragen op dit punt.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Voorzitter. De minister heeft in zijn reactie allereerst gezegd dat hij de conclusies van het rapport op hoofdlijnen onderschrijft. De hoofdconclusie van het rapport is dat de bankvergunning niet verleend had mogen worden. Ik vraag dus toch aan de president van de Nederlandsche Bank of hij die conclusie onderschrijft. Of volhardt hij in wat hij zojuist deed, in een nuance een elegante ontsnapping zoeken om niet aan deze conclusie te hoeven? Laat ik het duidelijk zeggen: als dat laatste zo is, vind ik dat de president precies het gedrag vertoont waarop de commissie-Scheltema belangrijke kritiek heeft in relatie tot de cultuur van DNB. Wat de president van de Nederlandsche Bank dan namelijk doet, is vluchten in een juridische, formalistische redenering.

De heer **Wellink**: Ik vlucht beslist niet in een juridische formulering. Ik heb duidelijk gemaakt dat de bankvergunning zoals die is verleend, niet verleend had moeten worden. Ik heb duidelijk gemaakt dat wij voorwaarden hadden moeten verbinden aan het verlenen van die vergunning. Dat is evident, niet alleen met de kennis van nu, maar ook met de kennis van toen. Dat is mijn antwoord. Dat sluit naadloos aan bij de formulering in de brief van de minister, waarin staat: «In de wetenschap van nu had de vergunning in 2005 niettemin niet zo verleend moeten worden. Maar ook in de wetenschap van toen had het beter gemoeten. Zo ware het beter geweest als aan de verlening van de vergunning – vooral met betrekking tot de governance van DSB – strikte voorwaarden waren gesteld». Ik ben het daar volstrekt mee eens. Volstrekt.

De heer **Van Vliet** (PVV): Voorzitter. Ik permitteer me een eigen vraag. Onze fractie beraadt zich ...

De heer **Weekers** (VVD): Voorzitter. Ik maakte zojuist niet voor niets een punt van orde. Als er nu andere vragen komen, hebben we dit punt nog steeds niet goed opgeklaard.

De **voorzitter**: Ik begrijp het. Ik vraag de heer Van Vliet of hij op dit punt nog een vraag heeft. Zo niet, dan gaan we naar de heer Koolmees.

De heer **Van Vliet** (PVV): Dan stel ik de simpele vraag aan de president van de Nederlandsche Bank of hij de conclusies van het rapport onderschrijft. Alstublieft alleen «ja» of «nee» antwoorden.

De heer **Wellink**: Ja, ik onderschrijf de conclusies van het rapport. Dat heb ik, dacht ik, duidelijk gemaakt. De vergunning had in 2005 niet zó moeten worden gegeven.

De heer **Slob** (ChristenUnie): Voorzitter. De heer Wellink heeft in december vorig jaar in de Volkskrant gezegd dat hij in 2009 de bankvergunning niet meer zou hebben toegekend, maar in 2005 wel redenen zag om dat te doen. Kan ik uit deze woorden afleiden dat hij met de kennis van het rapport, dus nu, zegt dat hij het in 2005 ook beter niet had moeten doen?

De heer **Wellink**: Ja, daar kunt u van uitgaan, in het verlengde van de formulering die ik net heb gebruikt. Overigens heb ik in dat interview in de

Volkskrant ook uitdrukkelijk gezegd dat als het rapport er eenmaal zou liggen, ik tot andere conclusies zou kunnen komen.

De heer **Slob** (ChristenUnie): We kunnen nu dus constateren dat dat op dit onderdeel inderdaad gebeurd is?

De heer **Wellink**: Dit onderzoek heeft mijn gezichtsveld verruimd.

De heer **Weekers** (VVD): Voorzitter. In het begin schrok ik van de formulering van de president van de Nederlandsche Bank, toen hij zei dat hij zich aansluit bij de brief van de minister. Deze wijkt op onderdelen af van de conclusies van het rapport. Een van de conclusies van het rapport, op pagina 19, is dat DNB zich op het standpunt had moeten stellen dat fundamentele verbeteringen nodig zijn voordat een positieve beslissing over de aanvraag genomen kan worden. Met andere woorden: er komt geen bankvergunning voordat de verbeteringen zijn doorgevoerd. Onderschrijft de president van de Nederlandsche Bank deze conclusie? Of relativeert hij de zaak? Voor mij is zijn antwoord erg belangrijk om vertrouwen te hebben in de toekomst en in de benodigde verbeteringen. In mijn verdere vragen zal ik hierop doorgaan, omdat er ook andere casussen zijn, zoals Icesave, ABN AMRO, waarin een heel juridische formulering ...

De **voorzitter**: Kunt u zich nu beperken tot dit punt?

De heer **Weekers** (VVD): ... is gekozen, waardoor DNB te snel door de pomp is gegaan, uit angst voor mogelijke juridische procedures.

De heer **Wellink**: Ik denk dat het wat ongenueanceerd is om het meteen op te hangen aan angst voor juridische procedures. De formuleringen die ik heb gebruikt, houden heel duidelijk in dat als er geen nadere voorwaarden aan verbonden hadden kunnen worden, die bankvergunning niet zou zijn gegeven. Ik heb echter gewezen op een probleem. Als de nieuwe bankvergunning niet gegeven was, zou de oude bankvergunning, die voor 95% van het bedrijf effectief was qua risico, gehandhaafd zijn. Dan was DSB dus onder de oude bankvergunning doorggegaan. Ik voeg daaraan toe dat ik vind dat als de nieuwe bankvergunning niet gegeven had kunnen worden vanwege het ontbreken van voorwaarden, wij hadden moeten gaan praten met DSB over de oude bankvergunning om te kijken of we daar iets aan hadden kunnen doen. Het ultimatum remedium is het intrekken van de bankvergunning, maar Scheltema schrijft terecht dat het niet vreselijk eenvoudig is om een bankvergunning zomaar in te trekken. We nemen het issue van de corporate governance uitermate serieus. Laat daar geen enkel misverstand over bestaan. We hebben ervan geleerd. Als je dingen niet in het begin regelt, is het naderhand ontzettend moeilijk terugvechten om alsnog alles binnen te krijgen. Wij zijn zeer sterk voor wetswijziging op dit punt, waardoor transparant wordt gemaakt wat je bevoegdheden zijn.

De heer **Irrgang** (SP): Voorzitter. De vraag van de heer Weekers is niet beantwoord. Hij vroeg of de heer Wellink de conclusie onderschrijft op pagina 19, dat DNB zich op het standpunt had moeten stellen dat fundamentele verbeteringen nodig zijn voordat een positieve beslissing op de aanvraag genomen zou kunnen worden. Het woordje «voordat» is hier belangrijk, want het gaat niet om voorwaarden stellen bij de vergunningverlening, maar daarvoor: «voordat». Onderschrijft de heer Wellink die conclusie volledig?

De heer **Wellink**: Die zin onderschrijf ik.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. De heer Wellink citeerde net uit pagina 232 waar het ging over de zeggenschapstructuur. Hij zei dat daaraan niet zomaar een argument te ontleen was om de vergunning te weigeren. Hoe zit het echter met wat later in het rapport aan de orde komt, op het punt van de toetsing van de deskundigheid van de bestuurders van DSB? Onderaan pagina 236 lees ik dat DNB meende dat de heer Scheringa in 2005 met recht als voldoende deskundig is beoordeeld. Daarover wordt vervolgens door de commissie twijfel geuit en een negatief oordeel gegeven. In hoeverre was dus op een andere grond al in 2005 een vergunning te weigeren?

De heer **Wellink**: Ik kan alleen zeggen waarom wij in 2005 die vergunning hebben gegeven. Dat is overigens in lijn met het gedachtegoed van de heer Scheltema, zoals ik dat heb geïnterpreteerd. Wij hebben gekeken naar de samenstelling van de directie. We hebben weliswaar tekortkomingen gezien in de bancaire deskundigheid bij de heer Scheringa, maar we hebben naar het totaal gekeken. Daarmee hebben we vooruitgelopen op wat naar ons oordeel duidelijker geregeld moet worden in de wet en waar Scheltema zelf ook voor pleit in het rapport, namelijk dat je naar het gehele bestuur kunt kijken bij het afgeven van je oordeel over individuele bestuurders.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan gaan we naar de heer Hoogervorst, naar aanleiding van de vraag van mevrouw Blanksma.

De heer **Hogervorst**: Voorzitter. Mevrouw Blanksma wijst er terecht op dat duizenden mensen zijn gedupeerd. Ze wil weten of we niet eerder hadden kunnen ingrijpen en eerder bij de politiek aan de bel hadden kunnen trekken met de vraag iets te doen aan de regelgeving. Het grootste probleem is dat van de koopsommen. Daar is het meest misgegaan bij DSB. Het is van belang om te weten dat de adviesregels van de Wfd pas zijn ingegaan op 1 juli 2006. Dat is betrekkelijk laat. Die Wfd kende een vrijstellingsregeling. Ik was toen nog niet bij de AFM, maar mij is verteld dat deze vrijstellingsregeling kort, ongeveer tien dagen, voordat de wet van kracht werd nog is aangepast, zodat de koopsommen er ook onder vielen. Dat was een verrassing voor ons. In 2007 hebben we een signaal aan het ministerie van Financiën gegeven om daar iets aan te doen, omdat het een groot probleem was. Het ministerie heeft daar heel snel op gereageerd, want op 1 juli 2008 zijn alsnog de koopsompolissen uit de vrijstellingsregeling verdwenen. Ruim een halfjaar daarna was het bij DSB dan ook gebeurd met de koopsommen en zijn ze ermee gestopt. Dat had iets eerder gekund als de regelgeving vanaf het begin strenger was geweest, maar ik kan mij voorstellen dat ook een ministerie niet alles van tevoren ziet aankomen.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Voorzitter. Allereerst dank aan de heer Wellink dat hij ons op een belangrijke nuance in de tekst van de minister heeft gewezen. Het woordje «zo» was ons gisteren in alle consternatie even ontglipt. We zullen het zeker meenemen in het debat morgen. Maar ik begrijp goed dat de president van de Nederlandsche Bank zegt dat de vergunning «zo» niet verleend had mogen worden en dat hij bovendien zegt dat er eerst fundamentele verbeteringen nodig waren voordat we die vergunning hadden mogen verlenen. Mijn vraag is of de heer Wellink op dit moment wel bereid is om uit te spreken dat hij spijt heeft van de vergunningverlening en of hij bereid is om hier excuus te maken aan alle gedupeerden, alle spaarders die flink verlies hebben geleden. Dan kom ik toe aan de heer Hoogervorst. Allereerst maak ik hem een compliment met het milde en goede oordeel over zijn organisatie. Wat is het precies in zijn toezichtcultuur dat maakt dat hij succesvoller is in het

toezicht? Zijn er elementen die ook bij een organisatie als DNB kunnen werken, of zijn DNB en de AFM te verschillend om te kunnen vergelijken?

De heer **Wellink**: Het spreekt vanzelf dat ik spijt voor al die mensen heb. Als ik iets verdrietig vind en als iets een nederlaag voor toezichthouders is, is het als ze een bank niet overeind kunnen houden. Daartoe zijn ze op aarde. Ik vind het dus buitengewoon spijtig. De vraag is of het feit dat je er echt spijt van hebt, meteen vertaald moet worden in het aanbieden van excuses. Ik moet me even verplaatsen in de mensen die indertijd dit werk gedaan hebben. Zij zijn ook hier aangemerkt als deskundige mensen die hard en goed gewerkt hebben. Voor deze mensen geldt precies hetzelfde, namelijk dat ze er spijt van hebben, dat ze het naar vinden. Die mensen hebben gedaan – dit sluit aan bij wat ik in het begin heb gezegd – wat zij in redelijkheid als professioneel handelende vaklieden werden verondersteld te doen. Dit is het criterium dat in de sfeer van Vie d'Or wordt gebruikt, een criterium dat verbonden is met de civielrechtelijke aansprakelijkheid van handelen. In essentie kun je van zo'n professional niet anders vragen dan dat hij zo goed mogelijk zijn best doet, dat hij het professioneel doet en dat hij zijn beslissing heeft kunnen toetsen aan maatstaven van redelijkheid. Het is van belang om dit te constateren, want het heeft een link met aansprakelijkheid. Daaraan toetst het rapport-Scheltema niet. Daarin wordt heel nadrukkelijk gesteld dat het criterium waaraan getoetst wordt is: had het nog iets meer en iets beter gekund? Ja, ik heb al gezegd dat het iets meer en iets beter had gekund. Voor dat deel wil ik best namens onze organisatie verontschuldigen aanbieden, maar u moet zich goed realiseren dat ik een heel duidelijk verschil maak tussen de twee criteria die je moet aanleggen als je toezichthouders beoordeelt.

De heer **Hoogervorst**: Voorzitter. Mevrouw Sap heeft gevraagd naar de cultuur bij de AFM. Ik denk dat we inderdaad een cultuur hebben van er redelijk bovenop zitten. Ik denk dat dit veel te maken heeft met het feit dat de AFM een jonge organisatie is die haar beroep pas onlangs heeft moeten uitvinden en dat degene die daarvoor verantwoordelijk was, mijn voorganger de heer Docters van Leeuwen, van het Openbaar Ministerie kwam en dus een bepaalde «handhaverige» mentaliteit met zich bracht. Ik denk dat dit geholpen heeft om van meet af aan een cultuur in de AFM te organiseren die to the point is. Dit is voor het eerst in mijn leven dat ik echt een organisatie aanstuur; als minister ben je voor grote maatschappelijke processen verantwoordelijk, maar met het ministerie als organisatie houd je je niet zo bezig. Een ding dat ik mij vanaf de eerste dag heb gerealiseerd is dat een bedrijfscultuur ongelofelijk belangrijk is, dat je daar continu aan moet werken en dat zo'n cultuur eigenlijk nooit af is. Dat moet goed onder ogen worden gezien.

De heer **Van Vliet** (PVV): Voorzitter. Uit het rapport van de commissie-Scheltema blijkt onder meer dat bestuur en commissarissen van DSB Bank een wanprestatie hebben geleverd. Ik kan het niet anders noemen. Mijn concrete vraag aan de heer Wellink is of hij vindt dat de heer Zalm nog steeds uitstekend geschikt is als Chief Executive Officer van de staatsbank ABN AMRO.

Mijn vraag aan de heer Hoogervorst is wat de impact is geweest van de goedkeurende verklaringen van de externe accountant van DSB Bank op de houding van de toezichthouders. Hoeveel waarde hecht de AFM achteraf aan deze verklaringen?

De heer **Wellink**: Het antwoord is vrij simpel. Wij hebbende heer Zalm zeer uitvoerig getoetst. Hij heeft onze criteria gepasseerd. Voor het overige is het de verantwoordelijkheid van de grootaandeelhouder.

De heer **Hoogervorst**: De vraag naar de waarde van de externe accountantsverklaring voor het toezicht is meer een vraag voor de heer Wellink, omdat hij vooral op de prudentie en de financiële gezondheid van een bedrijf toeziet. De AFM is natuurlijk wel toezichthouder op accountantsorganisaties en uit dien hoofde kijken we ernaar als we iets fouts aantreffen. Helaas verbiedt de geheimhoudingsplicht mij in dezen nadere mededelingen te doen.

De heer **Koolmees** (D66): Voorzitter, ik heb een vraag aan de heer Wellink. Mijnheer Wellink, hoe gaat u invulling geven aan het verzoek van de minister van Financiën, een plan van aanpak op te stellen om de cultuur binnen DNB te veranderen? Over welke aspecten gaat het naar uw idee en hoe gaat u dit de komende tijd doen?

De heer **Wellink**: Wij zijn ons daarover op dit moment al aan het beraden. We hebben in een eerdere fase, vorig jaar al, het cultuurpatroon binnen de bank geïventariseerd. Vanaf dat moment zijn we ons gaan beraden op de vraag waar we verdere verbeteringen moeten aanbrengen. Wat de aanpak betreft: we zullen er buitenstaanders bij betrekken. Ons laatste cultuuronderzoek, in 2003, werd uitgevoerd door de Boston Consulting Group. Op basis daarvan hebben we kernwaarden gedefinieerd: samenwerking, openheid, eigen verantwoordelijkheid, veranderingsgezindheid en later integriteit. Deze kernwaarden hebben we destijds met de gehele organisatie doorgesproken. Dat hebben we vervolgens laten leiden tot concrete acties op een veelheid aan terreinen. Ieder jaar benoemen we op basis van deze kernwaarden heel concreet een aantal zaken in kaderbrieven die door de organisatie heengaan en waarin wordt aangegeven wat de prioriteiten in een jaar zijn. Zo hebben we in 2009 ondernemingszin als kernwaarde gehad. Mensen werden getoetst op de vraag of ze actief en alert zijn en acties ondernemen. We zullen er deze keer weer iemand van buiten bij halen en het onderzoek van destijds in belangrijke mate herhalen, tegen de achtergrond van de ervaringen van de afgelopen periode. We zullen binnen een maand een concreet plan van aanpak aan de minister doen toekomen.

De heer **Slob** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Hoogervorst over de verhouding tussen de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Mijnheer Hoogervorst. De heer Scheltema heeft ons verrast met de zinsnede dat de toezichthouders niet elkaars grootste bewonderaar zijn. U hebt echter wel redelijk veel met elkaar te maken. De AFM heeft ook een rol gespeeld bij de afweging of er een vergunning moest worden verleend. De AFM had met name iets te zeggen over de betrouwbaarheid en deskundigheidstoetsing. Het triggert mij dat DNB aangeeft dat daarover contact is geweest met AFM en dat een bestuurder van AFM min of meer groen licht heeft gegeven – ik zeg het in mijn eigen woorden, het staat niet letterlijk in het rapport – terwijl AFM zegt dat men zich dat gesprek niet kan herinneren. Wat is er in uw organisatie aan de hand dat dit soort redelijk fundamentele gesprekken vergeten worden? Wellicht kan de heer Wellink ook zijn zienswijze geven, want het schijnt officieel in de verslagen van DNB te staan.

Mijnheer Wellink. In aansluiting op de vraag over de cultuurverandering bij DNB, vraag ik u het volgende. In feite gaat u gewoon een vervolg geven aan een proces dat al heel lang bezig is. Het lijkt, ook uit de brief van de minister waarin wordt verwezen naar DNB die het graag wil oppakken, dat dit het antwoord is op het rapport van de commissie Scheltema. Er worden concreet lacunes geconstateerd, er zijn dingen niet goed gegaan en dit is de oplossing. Maar in feite is het het doortrekken van een lijn waar DNB al mee bezig was. Wat is er nieuw aan de cultuurverandering? U zult, denk ik, leiding moeten geven aan die cultuurveran-

dering. Acht u zichzelf, met dit rapport in de hand, in staat om die cultuurverandering door te voeren? Voor een deel – ik bedoel het met alle respect, het heeft ook te maken met uw lange staat van dienst – bent u immers de belichaming van de cultuur van de Nederlandsche Bank in de afgelopen jaren.

De heer **Hoogervorst**: Voorzitter. Onder de destijds vigerende wetgeving had de AFM geen enkele formele wettelijke rol bij de verlening van een bankvergunning. Wel heeft DNB bij ons informatie ingewonnen. DNB wilde weten of er nog antecedenten waren waarvan ze op de hoogte moest worden gesteld. Die vraag hebben wij schriftelijk beantwoord. Dan de vraag over het telefoongesprek. Zo'n gesprek is per definitie heel informeel; je verleent geen vergunning per telefoon en je geeft ook geen officieel advies per telefoon. Als er iets is gebeurd van dien aard, heeft het een heel informeel karakter gehad. Ik heb met de bestuurder die door DNB genoemd werd hierover gesproken. Deze kan zich inderdaad helemaal geen gesprek herinneren. Als het dus heeft plaatsgevonden, is het vrij informeel geweest. Nogmaals, een advies verstrek je natuurlijk niet per telefoon.

De heer **Wellink**: Mij is een vraag gesteld over de kwestie van de cultuurverandering met daaraan gekoppeld de vraag of ik daar de ideale figuur voor zou zijn. Mag ik eerst zeggen dat de cultuur bij DNB de afgelopen tien, vijftien jaar dramatisch is veranderd? DNB is een heel veel opener instelling geworden, het is een veel vlakker instelling geworden met minder lagen en het is intern en extern veel transparanter instelling geworden. Bij de informatie die we aan de minister zullen geven, maken we duidelijk door welke processen we de afgelopen jaren zijn heengegaan. In die zin zie ik mezelf juist als een stuk belichaming van de cultuurverandering die in de bank heeft plaatsgevonden. Het is niet meer een ivoren toren. Het is echt een heel andere bank geworden. Toen ik bij DNB kwam, zat de bank als het ware nog in de Middeleeuwen. Dit wil niet zeggen dat er niet nog meer veranderd moet worden. Ik ben ervan overtuigd dat het niet een simpel doortrekken zal zijn van een proces van cultuurverandering dat al in gang is gezet en al geruime tijd duurt. De reden daarvan zit in de bijzin die ik in eerste instantie gebruikte; we zullen deze noodzakelijke cultuurverandering moeten afzetten tegen de toch vrij dramatisch gebeurtenissen van de afgelopen periode. We hebben een kredietcrisis gezien die, door zijn diepte en omvang en door zijn gevolgen voor het financieel wezen, toezichthouders wereldwijd heel fundamenteel moet doen nadenken over de vraag of ze de juiste attitude hebben. We zijn daar wereldwijd mee bezig. Het kan dus geen marginale cultuurverandering zijn. Het moet een fundamentele verandering zijn. Ik zal er ook op toezien dat die plaatsvindt. Ik voeg er nog één ding aan toe en dat betreft law enforcement. We zullen veel meer dan in het verleden zorgen dat de dingen op een gegeven moment worden afgedwongen. Dit sluit aan bij wat de AFM doet. We zullen veel meer dan in het verleden zorgen dat de processen in de bank uiteindelijk ook leiden tot effectieve acties, dat die gecontroleerd worden en dat er follow-up aan wordt gegeven. Je mag er niet van uitgaan dat als je een bankier een brief stuurt, deze zonder meer doet wat daarin staat. Er zal echt een fundamentele wijziging moeten plaatsvinden.

De heer **Groot** (PvdA): Voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Hoogervorst. Mijnheer Hoogervorst. Het is waar dat uit het rapport blijkt dat AFM de zaken redelijk op orde heeft. Dat geldt misschien wat minder voor de kwestie van de achtergestelde deposito's. U had het er net over dat er veel is misgegaan bij de koopsommen, maar dat geldt ook voor de achtergestelde deposito's. De groep mensen die dat betreft, kent heel zwaar

gedupeerden. Uit de verhalen van deze mensen blijkt dat zij dachten van doen te hebben met gewoon spaargeld. Zouden dergelijke producten niet gewoon verboden moeten worden? Het is namelijk heel moeilijk om duidelijk te maken wat een achtergesteld deposito is. Wat voor koers gaan we in deze kwestie varen?

De heer **Hoogervorst**: Je kunt je in gerede zin afvragen in hoeverre achtergestelde deposito's een goed retailproduct zijn. Kan een retailklant zich voldoende rekenschap geven van zijn positie in geval van faillissement van een bank, een situatie die tot voor kort voor vrijwel onmogelijk werd gehouden? Dit is wellicht iets wat op Europees niveau bestudeerd moet worden. Het is wel zo dat vanaf het begin de informatieververschaffing van DSB over de achtergestelde deposito's voldeed aan de wettelijke verplichtingen. Wij hebben toen Lehman Brothers omviel en het tastbaar was geworden dat ook banken kunnen omvallen, een rondje langs de markt gemaakt, om de markt erop te wijzen dat ze overduidelijk moeten zijn in hun informatieververschaffing aan burgers over dit type producten, omdat de mensen zich waarschijnlijk niet volledig van de risico's bewust zijn.

De heer **Groot** (PvdA): Kun je de mensen daar wel bewust van maken? Nogmaals, uit alle verhalen blijkt dat mensen echt niet wisten wat hun overkwam.

De heer **Hoogervorst**: Ik bevestig dat je de vraag kun stellen of dit een geschikt product voor de retailmarkt is. Of het zo eenvoudig te verbieden is, durf ik niet zomaar te zeggen.

De heer **Weekers** (VVD): Voorzitter. Ik heb een vraag aan beide heren. Mijnheer Hoogervorst, mijn vraag ligt in het verlengde van de vraag van de heer Groot over achtergestelde deposito's. Mensen zijn echt met lege handen blijven staan. De achtergestelde deposito's zijn uitgegeven nadat DSB onder verhoogd toezicht was geplaatst. Was er sprake van een gebrekkige samenwerking tussen DNB en AFM bij het alert maken van AFM op dit punt, zodat gerichte actie niet kon worden ingezet tegen DSB? Waarom was de AFM niet eigenstandig in staat om te weten te komen dat de informatieverstrekking van DSB minder duidelijk was dan wenselijk? De commissie-Scheltema wijst hier nadrukkelijk op. Mijnheer Wellink, mijn vraag ligt in het verlengde van de cultuurvraag van de heer Slob. Wat mij opviel was dat u vandaag uw betoog begon met een juridisch voorbehoud. Op zichzelf snap ik de angst voor claims wel; we kennen immers in Nederland onvoldoende beperking van de aansprakelijkheid van de toezichthouder. Dat moet al jaren anders. Vervolgens kijk ik echter naar diverse onderzoeken en casussen. Ik kijk naar Icesave, die werd toegelaten in voorjaar 2008. Andere landen hebben Icesave niet toegelaten. ANB AMRO is ...

De **voorzitter**: Komt u tot uw vraag.

De heer **Weekers** (VVD): Ik heb dit aanloopje nodig om aan te geven dat er een patroon is, voorzitter. President Wellink, u zei over de splitsing van ABN AMRO dat als u een gaatje had gezien, u die splitsing niet had toegestaan. De commissie-De Wit zegt dat er voldoende gaatjes waren, maar dat die door DNB zelf zijn dichtgemaakt. Dat was in september 2007. Nu komt DSB hier nog overheen. Kan de noodzakelijke cultuurverandering op gang worden gebracht als niets wordt veranderd aan de cultuur binnen DNB omdat men toch wordt gehinderd door de aansprakelijkheid? Dat is mijn eerste vraag.

De heer **Weekers** (VVD): Ik kap u hier echt af.

De heer **Weekers** (VVD): Een halve zin ...

De heer **Weekers** (VVD): Nee, mijnheer Weekers, het spijt me. Ik vind het wel zo netjes als er ook tijd overblijft voor uw collega's. Laten we dus eerst naar de antwoorden luisteren. Misschien dat u naar aanleiding daarvan nog een korte vraag wenst te stellen.

De heer **Hoogervorst**: De AFM heeft eigenstandig gekeken naar de achtergestelde deposito's bij DSB. We hebben al in 2007 gekeken of de informatieverstopping van DSB voldoet aan de wettelijke eisen. De conclusie was, dat die dat doet. Op dat moment wisten we dat DSB onder verhoogd toezicht stond; dat had DNB ons medegedeeld. Wij gingen er niet van uit dat de bank op dat moment al op omvallen stond. Dat is wel een paar stappen verder! Het heeft ook nog geruime tijd geduurd voordat het zover was. Het omvallen van Lehman Brothers was voor ons een moment om alert te worden, de gehele markt te bekijken en te vragen of men de depositohouders beter zou kunnen informeren dan al gebeurde, ook al voldeed men al aan de wettelijke eisen. We eisten toen dus een topping up.

Ik kom nog even terug op de vraag van de heer Groot. In mijn inleiding heb ik het gehad over de wens om beter bij de productontwikkeling bij banken te kunnen meekijken. Dan komt natuurlijk de vraag of het een product betreft dat je aan retailklanten wilt verkopen heel sterk naar voren. Wellicht dat we met die bevoegdheid daar al eerder over zouden kunnen nadenken dan nu het geval was.

De heer **Wellink**: Voorzitter. Als u het mij niet kwalijk neemt, wil ik nu niet ingaan op Icesave of ABN AMRO. De vraag is, heel simpel gezegd: worden we gehinderd door het aansprakelijkheidsfenomeen en past dat in een patroon? Deze vraag is relevant op het moment dat je iets moet doen, maar dat niet doet omdat er een dreiging van aansprakelijkheid is. Dat speelt in dit geval helemaal niet. Hier is alles al gebeurd. Alles heeft zich voltrokken. Er ligt een rapport waarover procedures zullen plaatsvinden. Ik weet niet hoeveel procedures dat zullen zijn, noch wie de partijen zullen zijn. Ik heb ook het publieke belang te behartigen. Ik denk dat ik erg voorzichtig moet zijn bij het behartigen van dat publieke belang om niet te ongenueanceerd en te snel op onderdelen tot heel concrete formuleringen te komen waarvan ik op voorhand weet dat die de aansprakelijkheid van de Staat en de belastingbetaler raken. Dit verandert onze acties helemaal niet, want die zijn al genomen. Dit is alleen de zorgvuldige uitoefening van het ambt van publieke dienaar.

De heer **Weekers** (VVD): Daar sloeg mijn vraag niet op. Als u concrete beslissingen moet nemen, zoals bij Icesave, het opsplitsingverzoek van ABN AMRO en het verlenen van een bankvergunning aan DSB, laat u zich dan beïnvloeden door de vraag of er een claim zou kunnen komen van de betrokken aanvrager? Gaat u dan uiteindelijk te snel akkoord, omdat u denkt geen harde juridische grond te hebben om te weigeren?

De heer **Wellink**: Oké, deze vraag is wat anders geformuleerd dan de vorige. Het antwoord is gewoon «nee». Als mijn mensen zeggen dat het onduidelijk is of uit een bepaalde zaak een claim kan voortvloeien, zeg ik dat daar de rechter voor is. Het is ook niet erg als we een keer iets verliezen. Niet alles is precies in de wet vastgelegd. Als het op een gegeven moment echter gaat om een beslissing die een grote kans heeft om mis te lopen en die een grote impact heeft, moet u het mij niet kwalijk nemen dat ik een beetje voorzichtig wordt. Het kan dan om heel grote bedragen gaan. Om een voorbeeld te geven: we kregen een brief waarin

10 mld. werd geclaimd door de baas TCI als we bepaalde dingen niet zouden doen. Die hebben we gewoon meteen opzij geschoven. Het antwoord is «nee». In ons beleid houden we daar geen rekening mee, tenzij er onevenredig grote gevaren voor onevenredig grote schade zijn.

De heer **Irrgang** (SP): Voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Wellink, voortbordurend op de vragen van de heer Slob en de heer Weekers over de noodzaak van een andere werkwijze en wie daaraan het beste leiding kan geven.

Mijnheer Wellink, u hebt in reactie op het rapport van de commissie-De Wit van de Tweede Kamer, op heel korte termijn, ik geloof binnen 24 uur, de kritiek van de commissie van tafel geveegd dat bij Icesave en ABN AMRO op een verkeerde wijze gehandeld is en onvoldoende goed toezicht is gehouden. Kijkend naar hoeveel moeite het u kost om de harde conclusies over het toezicht op DSB te accepteren, vraag ik mij af of er voldoende besef is bij u en de organisatie dat een andere werkwijze echt noodzakelijk is.

De heer **Wellink**: Ik heb helemaal geen moeite om deze conclusies te accepteren. Ik heb verwezen naar het Volkskrant interview. Ik heb vanaf het begin de mogelijkheid opengehouden dat dit moeilijker lag, ook voor mij, dan de andere gevallen. Ik accepteer het voluit, en maak alleen op enkele onderdelen kanttekening, zonder dat dat consequenties heeft voor het beleid dat we uiteindelijk moeten gaan volgen. Dat is niet zo vreselijk gek.

Ik heb het land aan reageren in publiek, zeker als het gaat om het verkeer dat op een gegeven moment plaatsvindt tussen een minister en de Kamer en dat gaat over de bank. Daarom moet de Kamer eerst aan bod komen. Dat heb ik ook in dit geval zo gedaan, omdat er maar één dag tussen zat. U moet zich echter voorstellen dat als er een maand of twee maanden tussenzitten en gedurende die tijd blijven de verhalen over je instelling de ronde doen, je ook het belang van die instelling hebt te verdedigen. Het is dus steeds een afweging, maar ten principale vind ik dat eerst de Kamer aan bod moet komen.

De heer **Irrgang** (SP): Ik wil even doorvragen op dit punt. U had het over «verhalen» over uw instelling. Het gaat om een rapport van het parlement, met daarin de wezenlijke kritiek dat u onvoldoende toezicht hebt gehouden bij de vergunningverlening voor de overname van ABN AMRO en het toezicht op Icesave. Dat is toch wel meer dan «verhalen» over uw instelling. Is deze manier van reageren niet exemplarisch voor de manier waarop u en uw instelling omgaan met kritiek? Had u het niet beter niet kunnen doen?

De heer **Wellink**: Misschien is het woord «verhaal» wat ongelukkig gebruikt en had ik gewoon de frase «rapport over de bank» moeten gebruiken. Het is nu eenmaal zo dat er meerder rapporten lagen, bijvoorbeeld over ABN AMRO, die tot andere conclusies kwamen. Ik vind dat, als het zo lang duurt tot de discussie over dat rapport kan plaatsvinden, het gerechtigd is dat wij aandacht kunnen vragen voor de conclusies in andere rapporten.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Ook mijn vraag is aan de heer Wellink. De conclusie van het rapport-Scheltema is dat de Nederlandsche Bank in het toezicht uiteindelijk te weinig de tanden heeft laten zien. Uit de reactie op de heer Weekers begrijp ik dat de heer Wellink zegt dat dat niet zozeer ligt aan de vrees voor juridische risico's. Hoe komt het dan wel dat DNB te weinig haar tanden heeft laten zien?

De heer **Wellink**: Juridische risico's en de afweging ervan spelen ook in de organisatie een rol. Ik heb zorgvuldig het woord «ik» gebruikt als het bij mij komt. Het ligt aan een scala van overwegingen waarom op een gegeven moment de organisatie niet de tanden heeft laten zien. De eerste overweging is dat men denkt dat het wel goed zal aflopen, dat men het proces zodanig kan beïnvloeden dat het allemaal op zijn pootjes terechtkomt, zich daarbij soms ten onrechte niet realiserend dat de buitenwereld steeds sneller verandert. Dat is bij Icesave gebeurd en gebeurt ook hier. Men veronderstelt ten onrechte dat de buitenwereld geen versturende invloed kan uitoefenen. Een andere overweging is dat mensen soms te zorgvuldig zijn. In een interview voor ons eigen blad heb ik ooit gezegd: «te zorgvuldig wordt onzorgvuldig». Dan duurt het namelijk te lang. Misschien is dat een element van onze cultuur. Soms is de wetgeving gewoon erg onduidelijk. Dat is een remmende factor. Er is dus een scala aan elementen die ertoe hebben geleid dat we bij gelegenheden in dit dossier te weinig onze tanden hebben laten zien. We zullen analyseren waar precies de reden zit dat er op een bepaald moment niet gereageerd is: is het juridisch, is het omdat er een gerechtvaardigde verwachting was dat het goed zou gaan? We lopen al die factoren langs.

De **voorzitter**: Dank u wel. Gezien de tijd komt er geen tweede ronde. Ik heb het idee dat iedereen voldoende gelegenheid heeft gehad om vragen te stellen. Ik dank onze gasten, de heer Wellink, de heer Hoogervorst en de heren Kleijwegt en Kockelkoren van harte voor hun bezoek. Ik dank de heren Hoogervorst en Wellink voor hun antwoorden. Ik dank het publiek en de geachte afgevaardigden. Morgen is het debat.